Qorti tal-Appell Kriminali

GĦAWDEX

Onor. Imħallef Dr. Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can), Ph.D.

Appell Nru: 68 / 2019 / 1

Il-Pulizija

Vs

Jason Zammit

Illum 25 ta' Jannar 2024

Il-Qorti;

Rat l-imputazzjonijiet imressqa kontra Jason Zammit ta' 45 sena iben Vincent u Rita nee' Spiteri imwieled Rabat, Għawdex nhar il-29 ta' April 1974 u joqgħod 'Jassyl' Triq Kemmuna, Għajnsielem, detentur tal-karta tal-identita' Maltija 10174G li permezz tagħhom ġie akkużat talli:

"nhar id-9 ta' Ġunju 2020 u fil-ġimgħat u x-xhur ta' qabel fi Rabat, Għawdex u/jew f' dawn il-gżejjer:

1. *Approprja ruħu billi dawwar bi profit ghalih jew għal persuna oħra, minn ħaġa ta' ħaddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilu taħt titolu illi jġib miegħu l-obbligu tar-radd tal-ħaga jew li jsir użu minnha speċifikat u ċioe' s-somma ta' EUR 500 u vettura tal-għamla Fiat Brava bil-pjanċa tar-reġistrazzjoni ABH 118, liema flus u vettura gew afdati jew ikkunsinnat lilu*

minħabba l-professjoni, industrija, kummerċ, amministrazzjoni, kariga jew servizz tiegħu jew minħabba depożitu neċessarju u li kienu jappartjenu lil Slobodan Kovacevic u/jew persuni oħra u dan sar bi ksur tal-artikoli 293 u 294 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

2. *U aktar talli fl-istess data, ħin, lok u ċirkostanzi bi ħsara għal ħaddiehor għamel qligħ ta' aktar minn EUR 500 iżda anqas minn EUR 5000 b' qerq għad-dannu ta' Slobodan Kovacevic u/jew persuni ohra u dan bi ksur ta' artikoli 309 u 310 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*

U aktar talli bejn id-29 ta' Jannar 2020 u 15 ta' Novembru 2019 fix-Xagħra, Għawdex u jew f'dawn il-gżejjer:

3. *Approprja ruħu billi dawwar bi profit għalih jew għal persuna oħra, minn ħaġa ta' ħaddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilu taħt titolu illi jġib miegħu l-obbligu tar-radd tal-ħaġa jew li jsir użu minnha speċifikat, liema ammont tal-ħsara huwa ta' aktar minn EUR 500 iżda hu anqas minn ħamest elef ewro (EUR 5000) liema somma ġiet afdata jew ikkunsinnata lilu minħabba l-professjoni, industrija, kummerċ, amministrazzjoni, kariga jew servizz tiegħu jew minħabba depożitu neċessarju u li kienu jappartjenu lil Robin Paul Douglas u lil Margaret Petrucci u/jew persuni oħra u dan sar bi ksur tal-artikoli 293 u 294 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*
4. *U aktar talli fl-istess data, ħin, lok u ċirkostanzi bi ħsara għal ħaddiehor għamel qligħ ta' aktar minn EUR 500 iżda anqas minn EUR 5000 b'qerq għad-dannu ta' Robin Paul Douglas u Margaret Petrucci u/jew persuni oħra u dan bi ksur ta' artikoli 309 u 310 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*

U aktar talli nhar 16 ta' Diċembru 2019 u fil-ġimgħat u x-xhur ta' qabel ġewwa Rabat, Għawdex u/jew fi dawn il-gżejjer:

5. *Approprja ruħu billi dawwar bi profit għalih jew għal persuna oħra minn ħaġa ta' ħaddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilu taħt titolu illi jġib miegħu l-obbligu tar-radd tal-ħaġa jew li jsir użu minnha speċifikat, liema ammont tal-ħsara mhux ta' aktar minn ħamest elef Ewro (EUR 5000) liema ħaġa ġiet afdata jew ikkunsinnata lilu minħabba l-professjoni, industrija, kummerċ, amministrazzjoni, kariga jew servizz tiegħu jew*

minħabba depożitu neċessarju u li kienu jappartjenu lil Ruben-Joseph Briffa u/jew persuni oħra u dan sar bi ksur tal-artikoli 293 u 294 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

6. *U aktar talli fl-istess data, ħin, lok u ċirkostanzi bi ħsara għal ħaddiehor għamel qligħ ta' aktar minn EUR 5000 b' qerq għad-dannu ta' Ruben-Joseph Briffa u/jew persuni oħra u dan bi ksur ta' artikoli 309 u 310 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*

U aktar talli fir-Rabat, Għawdex u/jew f'dawn il-gżejjer bejn 29 ta' April 2019 u 20 ta' April 2019:

7. *Approprja ruħu billi dawwar bi profit għalih jew għal persuna oħra minn ħaga ta' ħaddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilu taħt titolu illi jġib miegħu l-obbligu tar-radd tal-ħaġa jew li jsir użu minnha speċifikat, liema ammont tal-ħsara huwa ta' aktar minn ħamest elef Ewro (EUR 5000) liema somma ġiet afdata jew ikkunsinnata lilu minħabba l-professjoni, industrija, kummerċ, amministrazzjoni, kariga jew servizz tiegħu jew minħabba depożitu neċessarju u li kienu jappartjenu lil Maria Dolores Camilleri u/jew persuni oħra u dan sar bi ksur tal-artikoli 293 u 294 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*
8. *U aktar talli fl-istess data, ħin, lok u ċirkostanzi bi ħsara għal ħaddiehor għamel qligħ ta' aktar minn EUR 500 iżda anqas minn EUR 5000 b'qerq għad-dannu ta' Maria Dolores Camilleri u/jew persuni oħra u dan bi ksur ta' artikoli 309 u 310 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*

U aktar talli bejn xhur ta' Ottubru 2018 u ta' Frar 2019 ġewwa Rabat, Għawdex u/jew fi dawn il-gżejjer:

9. *Approprja ruhu billi dawwar bi profit għalih jew għal persuna oħra minn ħaġa ta' ħaddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilu taħt titolu illi jġib miegħu l-obbligu tar-radd tal-ħaġa jew li jsir użu minnha speċifikat, liema ammont tal-ħsara huwa ta' aktar minn ħames mitt Ewro (EUR 500) iżda hu anqas minn ħamest elef Ewro (EUR 5000) liema somma ġiet afdata jew ikkunsinnata lilu minħabba l-professjoni, industrija, kummerċ,*

amministrazzjoni, kariga jew servizz tiegħu jew minħabba depożitu neċessarju u li kienu jappartjenu lil Catherine Ann Oswald Jones u/jew persuni oħra u dan sar bi ksur tal-artikoli 293 u 294 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

10. *U aktar talli fl-istess data, ħin, lok u irkostanzi bi ħsara għal ħaddieħor għamel qligħ ta' aktar minn EUR 500 iżda anqas minn EUR 5000 b'qerq gad-dannu ta' Catherine Ann Oswald Jones u/jew persuni ora u dan bi ksur ta' artikoli 309 u 310 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;*
11. *U aktar talli ksirt ordni li ma tagħmilx reat ieħor fi żmien tlett snin mogħtija minn Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) nhar 9 ta' Novembru 2017 u dan bi ksur tal-artikolu 22 tal-Kap 446;*
12. *U aktar talli rrenda ruħu reċidiv b' diversi sentenzi mill-Qorti tal-Maġistrati li huma definitivi li ma jistgħux jiġu mibdula jew imħassra u dan ai termini tal-artikolu 49 u 50 tal-Kapitolu 9."*

Rat is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali ta' nhar is-7 ta' Novembru, 2023, fejn il-Qorti ma sabitx lill-imputat ħati tat-tielet, tar-raba', tal-ħames, tas-sitt, tas-seba' u tat-tmien imputazzjoni, iżda sabet lil Jason Zammit ħati tal-ewwel, id-disa', il-ħdax u t-tnax -il imputazzjoni, astjeniet milli tieħu konjizzjoni tat-tieni u tal-għaxar imputazzjonijiet u konsegwentement ikkundannatu għall-piena ta' priġunerija ta' sentejn.

B'riżerva għal kwalunkwe azzjoni ċivili li jistgħu jittieħdu kontra l-istess imputat dwar dawn l-istess inċidenti.

Rat li din il-kawża ġiet assenjata lil din il-Qorti hekk kif ippreseduta.

Rat li l-appellant Jason Zammit hass ruhu aggravat minn din is-sentenza u ghalhekk interpona umli appell nhar l-20 ta Novembru 2023[1]

---

[1] Fol. 211 ta l-atti

Illi fl-ewwel aggravju tiegħu l-appellant jgħid li is-sentenza hija nulla u dan għaliex inkitbet b'tali mod illi numru konsiderevoli tal-imputazzjonijiet kif dedotti kontra l-imputat qua appellant ma jagħmlu assolutament l-ebda sens minn aspett loġiku u kronoloġiku multo magis meta wieħed janalizza d-dicitura li ntużat għat-tielet (3), raba' (4), seba' (7), tmien (8), disa' (9) u għaxar (10) imputazzjonijiet kif dedotti kontra l-istess imputat appellant. Mid-dicitura ta' dawn l-akkużi jidher li l-kronoloġija tmur lura u mhux 'il quddiem ossia per esempju '…bejn 29 ta' Jannar 2020 u 15 ta' Novembru 2019'. Invece l-akkuża kellha tinqara bejn il-15 ta' Novembru 2019 u 29 ta' Jannar 2020. Jingħad li wħud minn dawn l-akkużi saħansitra anke waslu għal sentenza ta' priġunerija. Illi l-appellant ikkonkluda dwar dan l-aggravju li galadarba ninsabu fi proċeduri kriminali fejn iċ-ċertezza, ir-rettezza u l-preċiżjoni huma sagrosanti, din il-Qorti għandha pronunzjament car fuq id-dicitura mankanti u dan jista' jsir biss billi s-sentenza tiġi dikjarata nulla u jsiru amendi neċessarji fl-imputazzjonijiet kif dedotti kontra l-imputat *qua* appellant.

Fit-tieni aggravju l-appellant jistqarr li kien hemm analiżi żbaljata tal-fatti magħmula mill-ewwel Qorti u dan għaliex fil-fehma tiegħu x-xhieda mogħtija ma ġietx mogħtija minn vittmi iżda n-negozju prospettat ma seħħx tort uniku ta' dawn l-istess xhieda u mhux tort tal-appellant. Isostni li x-xhieda li xehdu ma ġewx eżamiati profondament.

Fit-tielet aggravju l-appellant jilmenta li l-piena mogħtija kienet waħda eċċessiva. Jingħad li l-appellant huwa bniedem tal-famila b'negozju leġittimu u s-sentenza hija miżura eċċessiva għall-okkorenzi sfortunati fil-mori tan-negozju tiegħu fejn il-Qrati Ċivili ġew sostiwiti bi Qrati Kriminali b'konsegwenzi ferm diżastrużi.

Illi għalhekk huwa talab li fl-ewwel lok din il-Qorti tiddikajra is-sentenza bħala nulla u b'hekk terġa' tordna l-atti jintbagħtu lir Reġistratur tal-Qorti Kriminali sabiex il-kawża terġa' tiġi ri assenjata skont il-liġi. Fit-tieni lok mingħajr preġudizzju għall-ewwel talba filwaqt li tikkonferma l-liberatorja mit-tielet (3), mir-raba' (4), mill-ħames (5), mis-sitt (6), mis-seba' (7) u mit-tmien (8) imputazzjoi tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata in kwantu s-sejbien tal-ħtija rigward id-disa' (9), il-ħdax (11) u t-tnax (12) l-imputazzjoni u ssib lill-istess appellant mhux ħati tal-istess disa (9) , ħdax (11) u it-tnax (12) -il imputazzjoni.

Fit-tielet lok minghajr pregudizzju ghat-talbiet suesposti thassar u tirrevoka s-sentenza appellata in kwantu l-piena kif imposta mill-ewwel Onorabbli Qorti tal-Magistrati bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali u minflok tghaddi biex tinfliggi piena iktar miti u gusta u dan anke tenut kont tat-trapass taz-zmien u l-azzjonijiet mehuda mill-istess appellant

Rat id-dokumenti preżentati.

Eżaminat il-provi prodotti fil-proċess.

Semgħet is-sottomissjonijiet orali magħmula mill-partijiet fis-seduta tas-6 ta' Diċembru 2023.

Rat li din il-kawża ġiet differita għas-sentenza.

Ikkunsidrat:

Jinghad in primis li l-proċess penali għandu jitmexxa b'rispett lejn il-prinċipji tal-legalita' u tal-proċess ġust. Ebda proċess uman ma huwa perfett, u l-proċess penali mhux eċċezzjoni. Iżda proċeduri kriminali jridu jiġu mmexxija b'mod professjonali u b'attenzjoni f'kull aspett tagħhom. Fl-aħħar mill-aħħar il-proċess penali huwa proċess ġudizzjarju li għandu mpatt fuq il-benesseri soċjali u individwali għal dawk kollha involuti fih. Iżjed mar-reati jkunu ta' natura serja, ikbar jafu jkunu l-konsegwenzi fuq min jinstab ħati. Għalhekk il-proċeduri penali jridu jiġu kondotti b'mod kemm jista' jkun attent għad-dettall u bi preċiżjoni sabiex min jiġġudika l-fatt jkun jista' jasal għall-konklużjonijiet sikuri u sodisfaċenti b'mod seren.

Issa, **l-Artikolu 360(2) tal-Kodiċi Kriminali** ta' Malta jaqra:

> *Iċ-ċitazzjoni għandha ssemmi ċar il-persuna mħarrka, u għandu jkun fiha, fil-qosor il-fatti tal-akkuża, bil-partikularitajiet ta' żmien u ta' lok li jkunu jinħtieġu, jew li jistgħu jingħataw.*

Il-partikolaritajiet taż-żmien, lok, u ħin ta' meta jitwettaq reat daqskemm ukoll tal-fatti li jsawruh iridu jkunu ppreżentati b'mod inekwivokabbli fiċ-ċitazzjoni sabiex il-ġudikabbli jkollu stampa ċara ta' dak li huwa jkun sejjer jiġi mixli tiegħu u jipprepara adegwatament id-difiża tiegħu.

Il-pożizzjoni legali klassika imħaddna mill-ġurisprudenza hija dik li ċ-ċitazzjoni għandha sservi biss bħala *'avviso a comparire'* u li allura l-funzjoni tagħha għandha tkun meqjusa eżawrita ladarba l-imputat jippreżenta ruħu u jissottometti ruħu għall-ġudizzju tal-Qorti. Skont din il-linja tal-ħsieb, xi impreċiżjonijiet li jolqtu dawk il-partikolaritajiet indikati fl-Artikolu 360(2) tal-Kodiċi Kriminali **m'għandhomx iwasslu għan-nullita' taċ-ċitazzjoni diment li l-iskop tagħha jkun intlaħaq**[2]. Anzi, huwa permess ukoll li ssir korrezzjoni taċ-ċitazzjoni fejn ikun hekk meħtieġ - anki f'każijiet ta' natura sommarja - sabiex l-imputat ikun jista' jirregola l-linja difensjonali tiegħu fid-dawl tal-korrezzjonijiet tal-partikolaritajiet taċ-ċitazzjoni.

Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. John Mary Briffa** deċiż nhar it-18 ta' Ottubru 2005 intqal li l-Prosekuzzjoni **għandha obbligu** [3]li titlob din il-korrezzjoni tempestivament. Din il-pożizzjoni ġiet ukoll segwita f'każijiet sussegwenti fosthom **f'Il-Pulizija vs. Warren Piscopo**[4] u **Il-Pulizija vs. Rita Theuma**[5]. Fil-kawża Piscopo, il-Qorti tal-Appell Kriminali għamlet ukoll referenza għall-kawża oħra fl-ismijiet ta' **Il-Pulizija vs. Nicolai Magrin** fejn għalkemm f'din tal-aħħar l-eċċezzjoni mistħarrġa kienet dik tan-ne bis in idem, intqal hekk fuq ir-rekwiżiti tal-Artikolu 360(2) tal-Kodiċi Kriminali:

> *Illi din il-Qorti ma tistax ma tirrimarkax li dan l-inċident kollu seta' ġie evitat kieku l-Ispettur Prosekutur fl-ewwel kawża, appena ntebaħ li kellu żball fil-ħin li kien indikat fil-komparixxi, talab korrezzjoni biex iż-żewġ ittri 'am.' jinbidlu u jiġu sostitwiti biz-zewg ittri 'pm.' Dan seta' jsir tempestivament kieku l-prosekutur kien 'alert' biżżejjed u l-Ewwel Qorti żgur li kienet tilqa' t-talba għal tali korrezzjoni u, f'każ li ma tilqagħhiex, tali deċiżjoni kienet tkun appellabbli. Dan pero' ma sarx meta seta' u kellu jsir fl-ewwel process. [...] f'dan il-każ din l-eċċezzjoni [ta' ne bis in idem] mhix applikabbli. Dan għaliex it-testimonjanza tas-Surgent (u ovvjament tax-xhieda l-oħra tal-Prosekuzzjoni) dwar il-ħin tal-inċident qatt u qatt ma setgħet twassal biex tinstab ħtija kontra l-appellat f'dik il-kawża għaliex altru inċident li ġara fit-tmienja u kwart*

[2] Enfasi ta din l-Onorabbli Qorti
[3] Enfasi ta din l-Onorabbli Qorti
[4] Deċiża nhar id-19 ta' Ottubru 2011
[5] Deċiża nuar id-19 ta' Ottubru 2011.

ta' filgħodu u altru inċident li ġara fit-tmienja u kwart ta' bil-lejl. Għalhekk it-tieni kawża bażata fuq komparixxi li turi l-ħin bħala dak tat-8.15p.m. kienet materjalment differenti f'element importanti mill-ewwel akkuża, u ċioè l-ħin.

Ikun ukoll isegwi li xi impreċiżjonijiet fiċ-ċitazzjoni lanqas ma jfisser li għandhom jissarfu b'mod awtomatiku fil-liberazzjoni tal-imputat diment li dan tal-aħħar ikun ingħata l-opportunita' li jirregola ruħu sabiex iħejji b'mod adegwat id-difiża proprja. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Joseph Zahra** deċiż fil-5 ta' Awwissu 2003 intqal:

Pero`, kif din il-Qorti kellha l-okkazzjoni li tosserva diversi drabi, in-nuqqas ta' xi rekwizit imsemmi fis-subartikolu (2) tal-Artikolu 360 ma jwassalx ghan-nullita` tac-citazzjoni (jew tal-imputazzjoni jew imputazzjonijiet) u anqas ma jwassal necessarjament ghall-liberazzjoni ta' dak li jkun. Jekk, minhabba l-mod kif inhuma redatti l-imputazzjonijiet, l-imputat ma jkunx jista' jiddefendi ruhhu adegwatament ***huwa jista' jgib dan l-ilment a konjizzjoni tal-qorti biex din tiehu l-mizuri necessarji.*** [6]*Jista' wkoll, wara li jkun sema' l-provi tal-prosekuzzjoni, jitlob differiment jew posponiment biex ikun f'posizzjoni li jaghmel id-difiza tieghu, minflok ma jghaddi ghad-difiza minnufih wara l-kaz tal-prosekuzzjoni, kif suppost li jsir f'kull kawza (ara, in partikolari, l-Artikoli 374, 375 u 377(1) tal-Kodici Kriminali). S'intendi, tali differiment jew posponiment ghandu jinghata b'cirkospezzjoni kbira u biss f'kazijiet fejn ikun hemm xi nuqqas fil-mod kif il-prosekuzzjoni tkun ressqet l-imputazzjonijiet jew ikkonduciet il-kaz taghha, liema nuqqas ikun verament jista' jippregudika lill-imputat, ghax altrimenti facilment jigri li l-kawza sommarja ma tibqa' sommarja xejn. Huwa proprju ghalhekk li l-Artikolu 360(2) jghid li c-citazzjoni ghandha jkollha certi dettalji, u cioe` sabiex l-imputat jigi preparat f'ewwel jum tas-smigh bid-difiza u bil-provi tieghu in difeza, u l-kawza tkun tista' tinqata' f'dik l-ewwel gurnata tas-smigh.*

[6] Enfasi ta din l-Onorabbli Qorti

Dan ikun ifisser allura li f'sitwazzjoni fejn in-nuqqas ta' rekwiżiti ma jippreġudikax il-każ kontra l-imputat, il-liġi stess tippermetti li l-kawża tibqa' għaddejja wara li jsiru d-debiti korrezzjonijiet. Iżda l-kwistjoni fundamentali tibqa' eżattament fejn trid tinġibed il-linja fejn ikun jista' jingħad li ċitazzjoni tkun tirrispetta r-rekwiżiti legali għal oħra li ma tkunx – u naturalment l-effett li dan jista' jkollu jew ma jkollux fuq l-eżerċizzju tal-azzjoni penali li tikkonsegwi.

It-tweġiba tinsab fl-iżvilupp tal-kunċett taċ-ċitazzjoni meqjusa bħala "*avviso a comparire*" moqri fid-dawl tal-iżviluppi legali ta' natura penali kif ukoll dawk tal-jeddijiet tal-bniedem f'Malta u lil hinn minnha.

Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Mario Bezzina** deċiż nhar is-26 ta' Mejju 2004 fejn intqal:

> *Fis-sentenza moghtija minn din il-Qorti (diversament presjeduta) fl-ismijiet* ***Il-Pulizija vs Joseph Buttigieg*** *fil-25 ta' Lulju 1994, intqal: "L-insenjament tal-qrati taghna, kemm dawk superjuri kif ukoll inferjuri, hu tista' tghid univoku u gie kristallizzat fis-sentenza tal-Qorti Kriminali (li allura kienet tisma' appelli mill-qrati inferjuri) tas-6 ta' Dicembru, 1948 fl-ismijiet Il-Pulizija v. Arthur S. Mortimer A. & C.E. (Vol.XXXIII.iv.758) li dahlet ukoll fl-origini tas-subartikolu (2) tal-Artikolu 360, introdott fl-1911. Brevement, ic-citazzjoni ma hi xejn hlief avviz jew ordni sabiex il-gudikabbli jidher quddiem qorti inferjuri fil-hin u data li jigu indikati lilu, minflok ma jingieb quddiem dik il-qorti taht arrest (Art.360(1)). Din ic-citazzjoni ma hix il-bazi tal-akkuza, bhalma hu l-kaz tal-att ta' akkuza quddiem il-Qorti Kriminali. L-akkuza jew imputazzjoni tigi profferita fil-qorti inferjuri meta tinqara mill-prosekuzzjoni: 'La vera imputazione si deduce contro l'imputato dalla prosecuzione dinanzi alla Corte stessa. La lotta fra la prosecuzione e l'imputato non si impegna per mezzo della citazione, ma si impegna per mezzo della querela, della esposizione dei fatti che seguono innanzi alla Corte per parte dell'ufficiale prosecutore' (ara sentenza citata, pagna 761). Dan ifisser li galadarba l-persuna mharrka effettivament tidher quddiem il-qorti, il-funzjoni principali tac-citazzjoni (ghax*

*hemm funzjonijiet oħra, bħal, per eżempju, ii l-imputat ikun jaf biex qed jiġi akkużat sabiex ikun jista' jiddefendi ruħhu sew, kif ukoll l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni) tkun ġiet eżawrita (ara f'dan is-sens ukoll is-sentenza ta' din il-Qorti tad-19 ta' Gunju, 1989 fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Noel Zarb Adami**).*

Fil-fatt f'**Mortimer**, l-Imħallef William Harding jispjega li l-artikolu 360(2)9 tal-Kodiċi Kriminali kien ġie miżjud bl-Ordinanza IX tal-1911. Qabel din iż-żieda, dan l-artikolu kien jipprovdi biss li meta ma kienx hemm raġunijiet biżżejjed biex persuna titressaq bl-arrest, il-Pulizija Eżekuttiva kellha tħarrek lill-imputat b'ordni bil-miktub sabiex tidher quddiem il-Qorti tal-Pulizija Ġudizzjarja. Kien ikun fil-Qorti imbagħad li dik il-persuna kienet tiġi infurmata bir-reat kriminali li għalih tkun ġiet imsejħa twieġeb.

Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs Spiru Spiteri** deċiż fit-18 ta' Marzu 1955 l-Imħallef William Harding spjega wkoll li fis-sentenza **Terreni vs Gabaretta**, deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appelli Kriminali nhar is-17 ta'Ġunju 1880 il-posizzjoni dwar iċ-ċitazzjoni dak iż-żmien kienet illi ma kienx indispensabbilment neċessarju li l-Qorti tal-Maġistrati żżomm strettament u preċiżament mat-termini oriġinali taċ-ċitazzjoni anche meta l-proċediment ikun *ex officio*. Sir Antonio Micallef żied jgħid ukoll li l-Qorti setgħet fi kwalunkwe każ serenament tistrieħ fuq il-provi riżultanti wara li tkun ġiet preżentata ċ-ċitazzjoni; b'dan illi jekk il-Qorti jkun jidhrilha meħtieġ jew jekk issirilha talba għal dak il-għan mill-imputat, hija kellha takkorda ftit żmien lill-imputat biex ikun jista' jħejji d-difiża tiegħu fuq dak li jkun irriżulta mill-provi.

Bil-bidla li kienet saret fl-1911, din il-posizzjoni legali dwar l-għan taċ-ċitazzjoni ma nbidlitx. Dak li kien inbidel huwa l-forma tagħha intiża biex tipprovdi lill-imħarrek aktar dettalji b'mod li huwa jkun jaf aħjar dwar dak li jkun ġie mħarrek dwaru.

Mid-dibatti tal-Kunsill tal-Gvern li waslu għal din l-emenda jirriżulta li l-iskop wara din l-emenda ma kienx li jibdel dak li sa dak iż-żmien kienet il-posizzjoni legali relattiva għaċ-ċitazzjoni u ċioe' li tkun isservi biss ta' mezz li bih persuna tiġi preżentata quddiem l-awtorita ġudizzjarja; u mingħajr ma din iċ-ċitazzjoni tiġi mqiegħda fuq l-istess livell tal-att tal-akkuża quddiem il-Qorti Kriminali. Ma kienx intiż li ċ-ċitazzjoni tingħata l-forma solenni li kellu jingħata lill-att tal-akkuża. Anzi

skont l-Avukat tal-Kuruna li ppartećipa fid-dibattiti dwar din l-emenda saħaq li ċ-ċitazzjoni ma kellhiex tkun meqjusa bħala intimazjoni ta' imputazzjoni – *La citazione nella sua essenza non e' la intimazione di una imputazione* – ġie kwotat jgħid. Anzi huwa proċediment differenti minn dak li jsir quddiem il-Qorti Kriminali in kwantu huwa proċediment sommarju.

L-Avukat tal-Kuruna saħaq li l-imputazzjoni vera hija dik li tiġi proposta quddiem il-Qorti viva voce mill-Prosekuzzjoni kontra tal-imputat. Id-dibattitu bejn il-Prosekuzzjoni u d-Difiża ma jseħx grazzi għaċ-ċitazzjoni iżda jseħħ quddiem il-Qorti tal-Maġistrati bis-saħħa tal-kwerela u bl- esposizzjoni tal-fatti magħmula quddiem il-Qorti da parti tal-Uffiċjal Prosekutur.

Bis-sistema viġenti qabel l-1911, l-imputat kien jirċievi ċ-ċitazzjoni mingħajr ma kien ikollu indikazzjoni biżżejjed biex ikun jaf għal xiex ried jirrispondi quddiem dik il-Qorti u għalhekk kien jinħela l-ħin f'differimenti biex ikun jista' jipprepara u jiddefendi ruħu. Kien għalhekk li l-Avukat tal-Kuruna kien ħass li kien aktar għaqli li filwaqt li ċ-ċitazzjoni tibqa' dejjem dokument li bih imputat jiġi msejjaħ jidher il-Qorti, fl-istess waqt kien meħtieġ li l-imputat ikollu informazzjoni biżżejjed minn qabel biex ikun jaf b'xiex inhu mixli biex b'hekk jitla' l-Qorti preparat għall-kawża tiegħu.

Kemm fis-sentenza **Mortimer** kif ukoll fis-sentenza Spiteri l-Imħallef Harding imbagħad jiċċita s-sentenza tal-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appelli Kriminali fil-kawża **La Polizia vs Ashby** deċiża fit-12 t'Awissu 2017 fejn l-Imħallef Sir Luigi Camilleri kien iddeċieda li l-indikazzjonijiet imsemmija fl-artikolu 360 ma kienux essenzjali. Iċ-ċitazzjoni ma kienet xejn ħlief l-ordni mogħtija mill-Pulizija lill-imħarrek sabiex huwa jidher il-Qorti f'data u ħin mogħtija lilu meta ma jkunx hemm lok li huwa jittieħed il-Qorti taħt arrest. Dak kien l-iskop u l-karattru essenzjali taċ-ċitazzjoni. L-emendi li kienu saru fl-1911 ma kienux tali li jibdlu din il-posizzjoni legali għalkemm kienu intiżi biex jagħtu aktar informazzjoni lill-imħarrek biex qabel jitla' l-Qorti jkun jista' jipprepara d-difiża tiegħu.

L-Imħallef Harding f'dawn iż-żewġt kawżi jtenni li din hija interpretazzjoni li hija konsoni mal-interpretazzjoni mogħtija lill-kunċett taċ-ċitazzjoni skont il-Liġi ingliża li minnha l-Liġi Maltija hija mnissla. Huwa jisħaq li ma jistgħux jitqajmu u jintlaqgħu

oġġezzjonijiet għal difetti fil-forma jew fis-sustanza tal-avviżi. Dak li kellu dritt għalih l-imputat fl-avviż huwa *reasonable information as to the nature of the charge*. *Reasonable* trid tiġi mifhuma fil-kuntest taċ-ċitazzjoni, u għalhekk fil-kuntest ta' proċediment sommarju. Jekk tirriżulta varjanza tali li l-Ġudikant jidhirlu li minħabba fiha l-ġudikabbli jkun ġie *decieved* or *misled* allura f'dak il-każ, il-ġudikabbli jkollu dritt li jitlob, u jingħata mill-Qorti, differiment tal-udjenza sabiex ikun jista' jipprepara d-difiża tiegħu minħabba l-varjanza li tkun irriżultat. **U huwa għalhekk li ma tistax tiġi invokata n-nullita taċ-ċitazzjoni sempliċiment minħabba li jkun hemm differenza, variance bl-Ingliż, bejn l-avviż u l-provi li jitresqu fil-kawża**[7].

Apparti minn hekk il-Liġi tippermetti wkoll li jsiru korrezzjonijiet f'dawn il-partikolaritajiet imsemmija fiċ-ċitazzjoni u fil-kwereli. Dan ukoll ġie deċiż mill-Imħallef Harding fl-appell kriminali **Consiglio Mangion nomine vs Turu Callus et** deċiż fit-2 t'April 1948. L-artikolu 360 bl-ebda mod ma jostakola tali korrezzjonijiet. Għal massimu f'każ ta' talba għal korrezzjoni l-imputat ikollu dritt li jitlob, u jaqla' differiment tal-udjenza biex ikun jista' jirregola ruħu. Il-loġika wara din il-posizzjoni hija wkoll għaliex jekk minħabba tali varjanzi l-imputat ikun ġie *misled* jew *deceived,* huwa għandu dritt li jkollu żmien jiddefendi ruħu. Apparti minn hekk il-Kodiċi Kriminali kien jippermetti korrezzjoni tal-att tal-akkuża, dokument solenni a differenza taċ-ċitazzjoni. Għalhekk kien ikun illoġiku li jkun hemm *technical strictness* akbar fil-każ taċ-ċitazzjoni li huwa dokument mhux solenni, mentri jkun hemm lok għal possibilta ta' korrezzjoni fil-każ ta' dokument solenni bħal ma huwa l-att tal-akkuża.

Din il-kwistjoni ta' żbalji fiċ-ċitazzjoni, nonche l-problematika tal-possibilita li l-Prosekuzzjoni titlob u tottjeni korrezzjoni fiċ-ċitazzjoni kienet ukoll il-meritu tas-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Spiru Spiteri** aktar il-fuq imsemmija. F'dik il-kawża t-talba kienet saret għal bidla fl-imputazzjonijiet billi mad-data tiżdied il-frażi "*fl-aħħar tliet xhur qabel*". Din it-talba saret wara li kienu ingħalqu l-provi tal-Prosekuzzjoni. Id-Difiża oġġezzjonat għal tali bdil iżda l-Qorti tal-Maġistrati kienet laqgħet it-talba għal tali bdil. Dan wassal għal dak l-appell. Il-Qorti Kriminali, presjeduta mill-Imħallef William Harding, ħadet l-istess posizzjoni bħal fil-kawżi **Mortimer**, ddeċidiet li l-

[7] Enfasi ta din l-Onorabbli Qorti

posizzjoni dwar l-avviż bħala *avviso a comparire* kienet konsolidata b'diversi ġudikati tal-appelli kriminali fosthom **La Polizia vs Debono** tat-12 ta' Jannar 1918, **Carabott vs Galea** tat-12 t'Awissu 1918, **Il-Pulizija vs Carmelo Mariani** deċiża 12 ta' Ġunju 1942, u tal-Qorti Kriminali kolleġjalment komposta fl-ismijiet **Ir-Reġina vs Cutajar** tat-13 ta' Diċembru 1954. Dik il-Qorti ddeċidiet li, in bażi għal dak stabbilit bil-kawża Ashby, iċ-ċitazzjoni ma tistax titqabbel mal-att tal-akkuża u n-nuqqas ta' partikolaritajiet imsemmija fl-artikolu 360 tal-Kodiċi Kriminali ma kienux iġibu n-nullita taċ-ċitazzjoni, liema nuqqas jista' biss jintitola lill-imputat li jitlob u jottjeni differiment sabiex ikun jista' jirregola ruħu u jiddefendi ruħu aħjar.

Biss dwar il-punt aktar kontrovers dwar jekk tali korrezzjoni setgħetx issir wara li l-Prosekuzzjoni tkun għalqet il-provi tagħha, dik il-Qorti Kriminali iddeċidiet li fi proċediment sommarju ma hemm xejn li jżomm lill-Ġudikant li: għal raġuni ġusta, u anke l-Qorti "*marte proprio*" tordna li jerġa jinfetaħ is-smiegħ, *sia pure* biex titbiddel l-imputazzjoni kif kellu isir f'dan il-każ; basta tingħata, l-opportunita ta' differiment, jekk l-imputat irid dan id-differiment.

Fl-appell kriminali deċiż fis-6 ta' Marzu 1954 fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Frank Borg**, kien ġie deċiż li:

(a) il-kunċett li fil-ġudizzji sommarji ċ-ċitazzjoni hija ordni ta' komparizzjoni kien saret kwistjoni ta' jus receptum;

(b) l-enuċjazzjoni tal-fatti kontenuti fiha mhix il-bażi essanzjali u assoluta tal-inkriminazzjoni;

(c) l-Qorti setgħet issib ħati imputat ta' reat divers minn dak li jidderiva minn dik l-enunċjazzjoni u li jkun irriżulta mill-provi li seħħ – basta li, jekk jagħmel talba apposita, l-imputat ikun jista' jingħata żmien biex jiddefendi ruħu kontra l-imputazzjoni ta' dan ir-reat l-ieħor;

(d) din il-kawża wkoll kienet ippermettiet bidla fl-avviż wara li kienu ingħalqu l-provi mill-Prosekuzzjoni.

Din il-posizzjoni legali relattiva għall-istatus legali taċ-ċitazzjoni bħala merament *avviso a comparire* baqgħet tiġi segwita mill-Qrati Maltin kostantement, inkluż kważi

verbatim mill-Imħallef Wallace Gulia fil-kawża **Il-Pulizija vs. Noel Zarb Adami** deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta nhar id-19 ta' Ġunju 1989.

Fil-kawża **Il-Pulizija vs. Godwin Agius** deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta nhar id-9 ta' Jannar 2003 kienet ukoll għamlet riferenza għal diversi sentenzi preċedenti u qalet hekk:

Dwar l-ewwel aggravju din il-Qorti tirreferi ghal dak li qalet din l-istess Qorti fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija v. Mario Bezzina** moghtija fis-26 ta' Mejju 2004: "F'dan ir-rigward huwa rilevanti s-subartikolu (2) ta' l-artikolu 360 tal-Kodici Kriminali li jipprovdi: "

'Ic-citazzjoni ghandha ssemmi car il-persuna mharrka, u ghandu jkun fiha, fil-qosor, il-fatti ta' 1- akkuza, bil-partikularitajiet ta' zmien u ta' lok li jkunu jinhtiegu jew li jkunu jistghu jinghataw.'

"Issa l-gurisprudenza kostanti tal-Qrati taghna hi fis-sens li c-citazzjoni in kwistjoni mhix hlief avviz lill-imputat biex jidher quddiem il-Qorti. Fis-sentenza moghtija minn din il-Qorti (diversament presjeduta) fl-ismijiet Il-Pulizija vs Joseph Buttigieg fil-25 ta' Lulju 1994, intqal: "

'L-insenjament tal-qrati taghna, kemm dawk superjuri kif ukoll inferjuri, hu tista' tghid univoku u gie kristallizzat fis-sentenza tal-Qorti Kriminali (li allura kienet tisma' appelli mill-qrati inferjuri) tas-6 ta' Dicembru, 1948 fl-ismijiet **Il-Pulizija v. Arthur S. Mortimer** A. & C.E. (Vol.XXXIII.iv.758) li dahlet ukoll fl-origini tas-subartikolu (2) tal-Artikolu 360, introdott fl-1911. Brevement, ic-citazzjoni ma hi xejn hlief avviz jew ordni sabiex il-gudikabbli jidher quddiem qorti inferjuri fil-hin u data li jigu indikati lilu, minflok ma jingieb quddiem dik il-qorti taht arrest (Art.360(1)). Din ic-citazzjoni ma hix il-bazi tal-akkuza, bhalma hu l-kaz tal-att ta' akkuza quddiem il-Qorti Kriminali. L-akkuza jew imputazzjoni tigi profferita fil-qorti inferjuri meta tinqara mill-prosekuzzjoni: 'La vera imputazione si deduce contro l'imputato dalla prosecuzione dinanzi alla Corte stessa. La lotta fra la prosecuzione e l'imputato non si impegna per mezzo della citazione, ma si impegna per mezzo della querela, della esposizione dei fatti che seguono innanzi alla Corte per parte dell'ufficiale prosecutore' (ara sentenza citata, pagna 761). Dan ifisser li galadarba l-persuna

mharrka effettivament tidher quddiem il-qorti, il-funzjoni principali tac-citazzjoni (ghax hemm funzjonijiet ohra, bhal, per ezempju, li l-imputat ikun jaf biex qed jigi akkuzat sabiex ikun jista' jiddefendi ruhhu sew, kif ukoll l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni) tkun giet ezawrita (ara f'dan is-sens ukoll is-sentenza ta' din il-Qorti tad-19 ta' Gunju, 1989 fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Noel Zarb Adami**)."

*"U bhalma qalet din il-Qorti (diversament presjeduta) fis-sentenza moghtija fl-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl- ismijiet **Il-Pulizija vs Emanuel Buttigieg**: "*

'Id-dettalji msemmijin dwar il-fatti ghandhom jigu ndikati fiha mhux ghall-fini tal-validita' taghha, jew tal- proceduri, kompriza s-sentenza, li jsegwuha, izda ghall-fini ta' pratticita' u ta' evitar ta' telf ta' zmien, u cioe` biex l-imputat x'hin jidher quddiem il-Qorti jkun jaf fuqhiex ikun gie mharrek, u hekk dakinhar stess li jidher ikun preparat biex jiddefendi ruhu ghall- imputazzjoni dedotta. "

'..... "'Dan kollu premess ifisser li c-citazzjoni li jkun fiha l- ordni lill-imputat biex jidher quddiem il-Qorti tal- Magistrati qatt ma tista' tkun nulla, kemm jekk tkun tikkontjeni kif ukoll jekk ma tikkontjenix dettalji korretti jew skorretti tal-fatti. F'ebda kaz dik ic- citazzjoni ma ggib in-nullita' tal-proceduri sussegwenti, kompriza s-sentenza."

"Is-subartikolu (2) ta' l-artikolu 360 tal-Kodici Kriminali jirrikjedi biss li ccitazzjoni jkun fiha l-fatti ta' l-akkuza. Fis- sentenza taghha fl-ismijiet IlPulizija vs Philip Schembri moghtija fit- 18 ta' Novembru 1994 minn din ilQorti (diversament presjeduta), gie spjegat: "

'Dawn il-fatti, naturalment, iridu juru b'mod car ir-reat li tieghu l-persuna tkun qed tigi imputata, minghajr il- htiega ta' tigbid ta' kliem jew immaginazzjoni, jigifieri b'mod li l-imputat ikun jaf ta' liema reat jew reati qed jigi akkuzat u ghal liema reat jew reati jrid iwiegeb.'

" Fil-kaz in ezami, huwa minnu li fic-citazzjoni m'hemmx indikazzjoni tal-hin, izda l-artikolu 360(2) ma jirreferix ghall-"hin" tar-reat izda ghaz-"zmien" u c-citazzjoni effettivament taghti indikazzjoni taz-

"zmien" meta allegatament sehh ir-reat in kwistjoni meta tghid "f'dawn l- ahhar gimghat" li naturalment jigu kalkolati lura mid-data tac-citazzjoni (is-6 ta' April 2011). Huwa minnu li fic- citazzjoni m'hemmx indikazzjoni tal-lok fejn allegatament sehh ir-reat izda, apparti li l-appellant kien jaf ben tajjeb ghal liema xatba kienet qed issir referenza fic-citazzjoni, fid-dawl tal-gurisprudenza sucitata, tali nuqqas ma jwassalx ghan-nullita' tac-citazzjoni jew tal-proceduri sussegwenti, kompriza s-sentenza. Konsegwentement it- talba ta' l-appellant biex is-sentenza appellata tigi dikjarata nulla hi michuda.

Kif allura intwera, minkejja l-iżviluppi li saru fil-kompetenza tal-Qorti tal-Maġistrati, kif ukoll dawk li ssuċċedew fil-kamp tad-drittijiet tal-bniedem, il-Liġi Maltija xorta baqgħet imfassla fuq il-prinċipji li Prosekuzzjoni għandha l-obbligu li tinvestiga u tixli lil persuni suspettati li jkunu wettqu reati kriminali li jkunu jaqgħu taħt il-kompetenza oriġinali tal-Qorti tal-Maġistrati jew bl-arrest jew bil-mezz taċ-ċitazzjoni skont il-każ.

Il-Liġi regolanti ċ-ċitazzjoni nbidlet maż-żminijiet kif ukoll ġralha l-konsegwenti proċedura applikabbli. Iżda fl-essenza tagħha ċ-ċitazzjoni baqgħet sostanzjalment l-istess minkejja d-differenza fil-kompetenza aktar 'il fuq imsemmija. Jirriżulta wkoll però li l-ġurisprudenza evoluta tagħti iżjed piż liċ-ċitazzjoni dokument li, għalkemm mhux identiku għall-att tal-akkuża, xorta waħda jibqa dak li bih proċedura kriminali tiġi istitwita quddiem Qorti ta' Ġustizzja Kriminali. Allura għalkemm in-natura tal-att ġudizzjarju baqgħet invarjata, dak li inbidel kien il-mod kif il-Qrati jħarsu lejn l-importanza li l-kontenut ta' dak l-att ikun wieħed ċar, inekwivoku u li jippermetti lill-ġudikabbli li jkun jista' faċilment jifhem dak li l-Istat ikun qiegħed jixlih bih biex ikun jista' jiddefendi ruħu sew.

Għal dan il-għan l-Uffiċjal Prosekutur **għandu dmir li jitlob li ssir il-korrezzjoni relattiva filwaqt li l-imputat ma għandux dritt li jwaqfu milli jagħmel tali talba għall-korrezzjoni jew saħansitra jikkontendi li l-avviż huwa null**[8]. F'dak il-każ l-imputat appellant kellu dritt jitlob differiment biex ikun jista' jirregola ruħu u jiddefendi ruħu aħjar. Dan għaliex jekk tirriżulta li xi wieħed minn dawn il-partikolaritajiet imsemmija fl-artikolu 360(2) tal-Kodiċi Kriminali ma jkunx jaqbel mal-

[8] Din il-kwistjoni ta' żbalji fiċ-ċitazzjoni, nonche l-problematika tal-possibilita

provi prodotti, dan ma jġibx in-nullita tal-avviż. Ikun ifisser li dak li l-imputat ikun irid jirrispondi għalih u jiddefendi ruħu minnu irid ikun b'riferenza għal dawk il-fatti li jirriżultaw mill-provi. U huwa għalhekk li, fi proċediment sommarju fejn id-differimenti għandhom ikunu l-eċċezzjoni u mhux ir-regola, l-imputat ikun jista' jitlob li jingħata differiment tal-udjenza sabiex ikun jista' jirregola ruħu u jiddefendi ruħu b'dawk iċ-ċirkostanzi ġodda li jkunu rriżultaw u dan biex jiġi evitat kwalunkwe ombra li biha jkun jista' jiġi deceived jew misled. Dment li huwa jingħata l-opportunita sħiħa li jiddefendi ruħu mill-istat li jkun irriżulta mill-provi, l-imputat ma jistax iressaq ilment.

Illi f'dan il-kaz li kien ilu ghaddej ghal numru ta' snin quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) bhala Qorti Istruttorja, il-Prosekuzzjoni naqset li titlob li taghmel il-korrezzjoni mehtiega sabiex l-akkuza tkun tista' tinqara u tinftiehem ahjar. Pero' lanqas mad-difiza ma qajmet din l-eccezzjoni quddiem l-ewwel Qorti minkejja li dehret quddiem l-istess Qorti ghal iktar minn erba' snin. Illum ghalhekk minkejja li kif giet redatta il-komparixxi hemm nuqqas kronologiku, dan ma jwassalx ghal nullita. Din il-Qorti pero' tattira l-attenzjoni tal-prosekuzzjoni u addirittura tal-Avukat Generali sabiex zbalji ta' din in-natura ma jsirux. Jinghad li minkejja n-numru ta' rinviji li saru mill-Avukat Generali lanqas l-istess Avukat Generali ma qatt talbet korrezzjoni fil-kliem tal-komprixxi u dan huwa nuqqas serju min naha taghha pero' ma jwassalx ghan-nullita tal-proceduri u ghalhekk l-ewwel eccezzjoni ser tigi michuda u tordna l-prosegwiment tal-kawza.

(ft). Dr Consuelo Scerri Herrera
Onor. Imhallef

Margaret De Battista
Assistent Registratur